

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 87. ANULU XII.

Telegraful este de doua ori pe septeman: joi si Duminica. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretiul prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ear' pe o jumtate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

Sabiu, in 5/17 Novembre 1864.

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumtate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litere mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Petițiunea Bucovenenilor către ministeriul de statu in cauzele bisericesti.

(Continuare si capetu din nr. din urma.)

Contrariu acestui program reesi proiectulu privitoriu la reoganizarea si impartirea cea noua ierarhica a bisericeii greco-orientale din tota monarchia, care Par. Episcopu lu propuse la anulu 1861 amintitei adunari de preoti, acest'a lu priimi, si Preasantia Sea lu recomandă inaltelor locuri.— O desbinare dualistica a bisericeii in mitropolii nationale cu sufragani, crearea unei a treia mitropolii nenationale fara vre-unu sufraganu, adaugerea a doi Episcopi titulari langa Mitropolitulu celu fara sufragani, transpunerea agendelor si functiunilor episcopesci la Episcopii titulari, marginirea adeveratului Episcopu diecesanu numai pelanga drepturile mitropolitane: acestea sunt liniamentele proiectului reformatoricu priimitu in Sinodulu parutu, care inca la an. 1861 se propuse inaltei potestati de statu, dar pentru abnormitatea si logica sea cea incurcata la locul normativu se pare ca nici au avutu priimirea dorita, nici a meritatu incuviintiare repede. Hermafroditii nu sporescu nici pe campulu bisericeii, precum nici pe alu statului, si precum imediatatea imperiala a atatoru monastiri, familie si tierisioare si-a resbunatu in fine asup'a santului imperiu germanu, asiá pote si Bucovin'a aru trebui sa platésca ore candu de totu scumpa achefalia bisericeii sele provinciale. Isolatiunea produce o directiune unilaterala, destramarea lasa ereditarie defectele si scaderile din generatiune in generatiune, lips'a ori carei controle slabesce zelulu chiamarei, aduce la decadentia institutiunile si incuragiéza scopurile separatistice. Legatur'a cea debila cu bisericea totala si resistintia contr'a mandatelor emise din partea acesteia, se pote prevedé ca voru fi urmările ne'neungiarabile ale unei positiuni abnorme, ce va sa se impuna Episcopiei bucovinene; caci chiaru si subordinarea eii de pana acum sub Mitropolia din Carlovitiu, de si legala, dar nemantinita cu strictetia, au avutu deja in parte astfelu de urmari. Restringeria potestatii oficiale, ce compete Episcopului diecesanu, in favorea celor doi Episcopi titulari aparú ca o lovire atatu de orbésca incontr'a praxeii bisericesci, incatu aceeasi mana, carea predece adunarei de preoti desu amintite proiectulu respectivu, acum'a singura se sfi, a-lu predá si Sinodului generalu din Carlovitiu.

La Sinodulu acest'a se facura in program'a de mai susu unele schimbári, macaru ca acest'a fatia cu hotarirea unei adunari de preoti, ce aru voi sa tréca de sinodu provincialu, nu se pote nici decatu atunci, candu pe de alta parte te provoci la votulu unu astfelu de Sinodu parutu. Dupa acestu proiectu bisericea particularia bucovinena aru fi sa stea sub unu Mitropolitu propriu fara sufragani, dar si fara Episcopi titulari, cari cesti din urma de astadata voru disparé. Paliativulu crearei de Episcopi titulari, care se proiecta inaltulu ministeriu acum 3 ani, de astadata remane de totu pe josu in favorea prepotintiei episcopesci, carea prin astfelu de institutiuni la parere aru fi suferitu ore cari restringeri. Dar si de astadata, ca si la an. 1861, va sa se incungiure cursulu instantieloru bisericesci, va sa se introduca o institutiune anticanonica, spre pagub'a poporatiunei pastorite. Recursulu dela aceeasi persóna ca Episcopu catre aceeasi persóna ca Mitropolitu aru trebui neincungiuratu sa degenereze intr'o ilusiune gola, si numai atunci aru promite successu, candu s'aru realisa metamorfozele personale ale lui Ovidiu. Dreptulu de a merge lucrurile bisericesci prin instantie regularie, prin institutiunile canonice si neintrerupt'a praxa bisericesca atata de afundu e inradacinatu si cu atata solenitate e garantatu popolatiunei coreligiunarie diecesane, incatu suspenderea lui aru fi o rumpe nejustificabila a legiloru canonice, cari suntu in valóre si in praxa, si aru involve o nedreptate evidinte incontr'a intregulu poporu pastoritu de acestu cultu.

Totu asemenea de vatematore pentru poporulu acest'a se arata si compunerea si competintia Sinodeloru provinciale, propuse de Esc. Sea Episcopulu Bucovinei in sinodulu din Carlovitiu prin propositiunea partiala 8, la cari sa participe numai preoti, si si acesti'a numai cu votu consultativu. Dar conclusele Soboreloru si continu'a praxa bisericesca pretindu fara ndoiela dreptulu de participare egala a mireniloru la Sinodele provinciale, si dreptulu acest'a nu se marginesce numai pe langa participarea la alegerea Episcopului, dupacum aru voi propositiunea partiala 9. facuta in Carlovitiu de P. Episcopu diecesanu Hacmanu, ci se estinde in Sinodu fara esceptiune asup'a tuturoru aceloru afaceri bisericesci, cari n'au caracteru dogmaticu seu disciplinaru. Adunarea de preoti din an. 1861, carea cu nedreptulu si-dete acru de Sinodu provincialu, si P. Episcopu diecesanu au cercatu dar parte a restringe, parte a nimici prin propunerile si dorintiele loru doue drepturi cardinale ale locuitoriloru coreligiunari din diecesa, si adica a) dreptulu cardinalu alu instantieloru bisericesci, si b) dreptulu cardinalu alu participarei la Sinodele provinciale. Ba despectarea mireniloru celoru indreptatii la Sinodu merse pana acolo, incatu fara de cea mai mica ascultare seu incunoscintiare a loru se substernura propositiuni de mare gravitate mai antaiu inaltei potestati de statu, apoi Sinodului din Carlovitiu. Poporulu celu pagubitu diecesanu in sa nutresce cea mai adanca convictiune, ca inaltulu guvernulu de statu i va veni intr'ajutoriu, spre a-si practisa pe terenulu bisericescu acele drepturi, care dupa legile bisericeii i competu, ear din partea organeloru bisericesci i se refusa. „Dorintiele Clerului bucovinenu“ din an. 1861, ce suntu substernute inaltulu ministeriu c. r. de statu spre decidere, suntu in adeveru numai dorintie ale unei parti ale clerului, va sa dica nu ale bisericeii provinciale, si mai putinu inca ale poporului diecesanu, macar ca si acest'a se tine de notiunea bisericeii intocmai ca si clerulu, — cea ce se vede atatu din cuvintele, catu si din spiritulu canone-loru. Caci dupa definitiunea acceptata de Soboro, bisericea este intr'unirea visibila a celoru dreptu-credinciosi cu Episcopii, si cuprinde pre toti fratii de un'a credintia fara distinctiune. *)

Considerandu asiá dara, ca reforme bisericesci atatu de grave, ca cele proiectate de adunarea desu amintita de preoti, nu este iertatu a se aduce la conclusiune, fara de a se preconsultá intr'unu Sinodu provincialu canonicu; precumpanindu mai departe, ca la sinodele provinciale, ce desbatu cestiuni administrative, suntu indreptatii si mireni a lua parte; in fine cu privire la aceea, ca din partea Episcopiei bucovinene nu se facu destulu nici cesteia, nici celeia din aceste doue conditiuni precursive: cei cu umilintia subscrisi se crediura datoru a se adressá mai nainte catre Esc. Sea P. Episcopu diecesanu ca prim'a instantia bisericesca cu o petitiune **) pentru delaturarea acestoru rele, cu tote ca din partea acest'a mai nu se potea acceptá, ca se va retrage o propositiune substernuta de multu.

Dar fiindca in atari impregiurari si dupa parerea inaltei potestati de statu caus'a dorintieloru clerului bucovinenu inca e departe de a se poté privi ca incheiata, si fiindca aceea afara de acest'a, nainte de a se implini cele doue conditiuni premergatore amintite mai insusu, si in venitoriu anevoia se va poté incheia: de aceea devine urgintia imperativa si datorintia neincungiurabila, ca potestatea statului in privintia acest'a sa pasiesca imediatu la mijlocu spre aperarea dreptului vatematu. Neclatit'a credintia si alipirea sacrificatore a bucovinenulu catre cas'a imperatesca si monarchia unitaria, tinerea lui cea perseveranta si plina de confidentia langa constitutiunea imperiului si a tierii din 26 Februaru 1861 credemu

*) Synod Hierosolym, anno 1672, capit X. (Harduin Tom XI, pag 239.)

**) S'a publicatu deja prin tipariu. Pet.) (Vedi „Tel. Rom.“ 79-81, Red.)

ca merita, ca din partea inaltului guvern de statu sa i se faca parte si pe terenul bisericesc de acea dreptate si scutinta intielpta si potinte, carea e fericitu ca o a aflatu pe celu politicu. Caci altmintrea respectarea dreptului, garantatu prin constitutunea din Februaru si invocatu acum, nu s'aru poté uni in veci si in pururea cu indiferinti'a potestatii statului contr'a terorisarei dreptului prin potestatea ierarchica. Cei cu umilinta subscrisi si-iau dara voia a se rogá:

„Inaltulu Ministeriu c. r. de statu sa se indure, a emite nainte de decisiune finala asupr'a intestatelor dorintie ale clerului bucovinenu, cátra Esc. Sea Preasantitulu Episcopu diecesanu alu Bucovinei mandatulu, cá atátu asupr'a acestor'a, cátu si asupr'a propositiuniloru facute de Preasanti'a Sea la Sinodulu din Carlovitiu, sa conchiame in capital'a Cernautiu unu Sinodu diecesanu completu, care sa se aléga pe bas'a principiului reprezentativu si sa se compuna si dintr'unu numeru amesuratu de mireni, cá acestu Sinodu sa-lu tina regulatu si decisiunile lui, aduse prin consideratiune matura, sa le substérna la inaltele si prea inaltele locuri prin Sinodulu generalu, ce se va introduce.“

Cernautiu in 8 Octobre 1864.

(Urméza subscriptiuni numeróse.)

Protocolu,

ce s'a luat in siedinti'a Comitetului Asociatiunei tranne románe tinuta in 8 Novembre c. n. a. c. sub presidiulu ordinariu, fiindu de fatia dintre membrii Comitetului: DD. Consilari Dr. P. Vasiciu si lac. Bolog'a, D. advocatu Dr. Ioanne Nemesiu; apoi dintre membrii supleri: D. Consiliaru P. Dunc'a, DD. prof. Zacharia Boiu, Ioanne Popescu si Nicolau Cristea; apoi dintre oficialii Asociatiunei: Secr. II I. V. Rusu, Casierulu Const. Stezariu si Controlorulu Ales. Bacu.

§. 66. Trecendu-se la ordinea dilei, Esc. Sea D. Presiedinte, presentéza starea cassei Assoc. pe tempulu acestei siedintie, din carea se vede, cumca fondulu Assoc.- dupa subtragerea erogatelor facute pán' acum dela adunarea gen. tinuta in estu anu la Hatiegu in summa de 395 f. 10 xr.— are in proprietatea sea summ'a de 21,068 f. 60 xr. v. a.— Se ia spre sciintia.

§. 67. Se presentéza contulu dela Tipografi'a diecesana pentru tiparirea provocárilor date cátra membrii ord. ai Assoc., cari se aflain restantia cu tasele prescise prin §. 6. din statute, pe anii 186²/₃, 186³/₄ in 1000 esempl.; pentru tiparirea diplomelor iarasi in 1000 esempl., cum si pentru tiparirea actelor ad. gen. IV. tinuta la Hatiegu, in 500 esemplare si brosiurarea acelor'a, in summa totala de 218 f. 50 xr. v. a.—

Comitetulu decide esolvirea acestei summe dela cass'a Asociatiunei.

§. 68. Secretariatulu reportéza, cum ca amesuratu conclusului adusu in siedinti'a Comitetului din 6 Sept. a. c. § 53, a si espedatu pán' acum pe la dd. Colectori resp. pána'n 300 de provocári pentru acei domni, cari se afla in restantia cu tasele anuali, pre anii 186²/₃, 186³/₄ si anume: uiii numai pe an. 186²/₃ ori numai pre 186³/₄, multi inse pre amendoi acesti ani, tramiendu-se totdeodata DDLoru Colectori si cáte o lista despre dnii membri, aflatori in restantia, alu cároru numeru preste totu, dupa estrasulu facutu din protocolulu membriloru, se suie pána la 550. Totu cu asta ocaziune Secretariatulu reportéza, cumca amesuratu conclusului din siedinti'a II a adunárei gen. tinuta in estu anu la Hatiegu p. 15 pre la cei mai multi Colectori s'au tramisu si cáte 10, ori 5 esempl. din actele Adunárilor gen. I, II si III, cu rogarea, cá sa le impartiesca pre la respectivii dd. membri ai Asociatiunei cu pretiulu defiptu din partea Comitetului Assoc. in siedinti'a sea din 1 Martiu § 10. — Conclusu. Comitetulu ia spre sciintia acestu reportu, si esprime multiamita Secretariatului.

§. 69. Aducendu-se inainte, ca cu ce pretiu sa se venda unu esempl. din actele adunárei gen. IV, tinuta la Hatiegu in a. e., care acum a estu de sub tipariu: Comitetulu, decide: cá unu esempl.— ce costa din 5¹/₂ cóle- sa se venda numai cu 30 xr. v. a., care pretiu i se pare destulu de moderatu.

§. 70. Secretariulu aduce la cunoscinti'a Comitetului, cum ca din partea Venerabilului Ordinariatu Mitropolitanu s'a tramesu consemnarea protopopiatelor subordonate. Se ia spre sciintia.

D. Vice-presiedinte T. Cipariu tramete in priimirea Comitetului Assoc., cáte o brosiura din opulu intitulatu „Eszaknyugoti Dacia“ si az illosvai Romai állo tábor s'mü emlékei“ ce le-a daruitu d. Carolu Torma pentru bibliotec'a Assoc. transsilvane románe. Comitetulu priimesce cu bucuria acestu ofertu, si decide a i se aduce multiamita daruitorului in numele Asociatiunei transsilvane románe. —

§. 72. Secretariatulu reportéza despre summele incurse

la fondulu Asociatiunei dela siedinti'a din urma pána la siedinti'a presenta, si anume: 20 f. v. a. tacs'a de m. ord. dela 3 membri, si iarasi 4 # tramisi de d. Ales. Papiu Ilari- a nu, cá tacs'e anuale pentru DD. Sc. Falcoianu si Vasiliu Pop'a din Bucuresci, pre an. 186³/₄. Se ia spre sciintia.

§. 73. D. membru alu Comitetului Dr. P. Vasiciu referéza in privinti'a concurselor intrate la comitetulu Assoc. pentru stipendie Assoc. publicate pre an. scol. 186⁴/₅, in urm'a decisiunei Comitetului Asociatiunei, aduse in siedinti'a din 6 Septembre a. c. §. 39,— pre bas'a conclusului ad. gen. tinute la Hatiegu in 1—2 Augustu a. c. p. 15.— Din acestu raportu se vede, ca concurenti fura preste totu 39 insi, dintre carii ascultatori de drepturi 24, gimnasisti 13 insi, dela fac. filosofica din Vienn'a 2 insi.— Comitetulu Assoc. luandu la seriósa esaminare testimoniele si documentele resp. ale concurentiloru, si avendu in vedere conclusulu ad. gen. tinute in 1862 la Brasiovu p. VI cum si decisiunea comitetului din 1—a Martiu an. tr. §. 19, dupa tenorea cárei'a, s'a satoritu, cá acei tineri studiosi, cari s'au impartasitu in anulu trecutu de vreunu stipendiu alu Assoc., sa se impartiesca si pre viitoriu, prin urmare si an. scol. curente, déca si-au tinutu calculii cei buni si au avutu portare morala corespondiátoria, a aflatu cu cale a decide, cestiunatele stipendii sa se impartiesca in modulu urmatoriu:

a) cele 6 de cáte 100 f. v. a. destinate pentru ascultatorii de drepturi s'au conferitu tineriloru: Procopiu Laz'a juristu in III anu la Universitatea r. din Pest'a; Ioanne Nichit'a juristu in IV. anu, iarasi la r. Universitatea din Pest'a; Gerasimu Candrea juristu in IV. anu, la Academi'a c. r. din Sabiiu; Comanu Chicea juristu in II anu, iarasi la Academi'a c. r. din Sabiiu; Georgiu Rusu juristu in I. anu, la Universitatea din Vienn'a, insa cestui din urma, i s'a datu pre lángá conditiunea, de a-si tramite atestatulu de immatriculare; si lui Nicolau Olariu juristu in I. anu, la Academi'a c. r. din Sabiiu. Cei patru d'antáiu au avutu stipendiu si in anulu scol. trecutu. —

b) Asemenea cele 6 stipendii de cáte 50 f. destinate pentru gimnasisti, s'au conferitu studintiloru: Ioane Micu si G. Muresianu, ambii in VIII cl. Gimnasiulu din Blasiu, Aureliu Isaacu in VIII cl. la gim. c. r. de statu din Sabiiu, Zacharia Benn'a in VIII cl. la gim. luteranu din Sabiiu, acesti'a au avutu si in an. trecutu, apoi lui Stefanu Torpanu studinte in VII cl. gimnasiala la Blasiu, si in urma, lui Ieronimu Gheaj'a studinte in VII cl. la Gimnasiulu luteranu din Brasiovu, carele a avutu si in anulu trecutu, i-s'a conferitu numai pre lángá conditiunea, déca pána la siedinti'a viitória a comitetului se va legitimá despre progresulu si portarea sea, amesuratu conditiuniloru puse in concursulu publicatu din partea Comitetului dto 6 Septembre 1864.— Din contra se va dá lui Dionisiu Radesiu, studinte in VIII. cl. la Gimnasiulu c. r. de Statu din Sabiiu.

c) Cele dóue stipendie de cáte 300 fl. destinate pentru ascultatorii de facultatea filosofica in Vienn'a, s'au conferitu si pre an. scol. curentu, teneriloru: Ioann Dragomiru si Nicolau Popu; insa celui din urma (Nic. Popu), fiind ca nu si-a tramesu resp. atestate spre legitimarea progresului si a portárei sale i-s'a conferitu numitulu stipendiu numai sub conditiunea, cá pána la siedinti'a viitória din Decembre, sa-si tramitia la Comitetulu Assoc. cerutele atestate, amesuratu conclusului adusu in siedinti'a Comitetului din 6 Septembre a. c. §. 39.

Cass'a Assoc. sa se postésca a esolvi susnumitiloru stipendiati ai Assoc. asemnatele stipendia pre lángá cuitantii vidimate de resp. Directiuni, care suntu de a se incunoscintiá despre numele resp. stipendiati. — Ear cu privire la rogarea tenerului: Ioanne Dragomiru, adresata presidiului Asociatiunei, si pertractata in ast'a siedintia a Comitetului, cá adeca: pre lángá stipendiulu anualu de 300 fl. si pre lángá ajutoriulu de 100 fl., ce i s'a fostu asemnatu pre an. scol. trecutu 186³/₄, sa i se mai asemne inca alti 60 fl. v. a. pre an. scol. curentu, cáci altfelu n'aru poté subsistá:

Comitetulu decide: cumca nu se afla in pusetiunea a i poté asemná cerutulu ajutoriu de 160 fl. pre an. scol. curentu (pre lángá stipendiulu conferitu) — din cauza ca nu póte trecé preste summ'a preliminarata de adunarea gen. tinuta la Hatiegu in an. curentu, ear ajutoriulu de 100 fl. datu pre an. scol. trecutu, i-s'a fostu asemnatu numai din prisosulu sumei preliminarate de adunarea gen. pre anulu respectivu.

Cu aceste siedinti'a Comitetului Asociatiunei transsilvane románe se incheiá pre la 12 óre. —

Bar. de Siagun'a m. P.

Presiedinte.

I. V. Rusu m. P.

Secr. II.

Deschiderca senatului imperialu.

Senatul imp. s'a deschis Luni in 2/14 Novembre la 11 ore prin Mai. Sea Imperatulu. Dupa unu telegramu alu „Hermannstädter Zeitung“ etc. esinti'a cuventului de tron aru fi urmatorea: Dupace in decurgerea sesiunii din urma s'au implinitu conditionile, prin cari senatul imp. dupa dreptulu constitutivonalu pöte pertractá obiecte legislative, comune totoruru regatelorü si tieriloru, l'amu conchiamatu pentru efeptuirea acestei jactivitáti cá representantia intréga a imperiului. Intentiunea Mea e, cá dupa finirea problemelor dvöstre, sa conchiámu senatul imp. restrinsu. Aseptu, ca in jumetatea resariténa a imperiului activitatea constitutivonalá, carea in Tranni'a infloresce dejá in modu imbucuratoriu, pretotindeni se va poté incepe de nou.— Imperatulu se fericita pentru bun'a contielegere si amicalele referentie între Austri'a si celelalte poteri mari; Mai. Sea va cultivá acésta contielegere si—Si va pune tóta silinti'a pentru de a impedecá ori ce incurcatori dinafara. Asemenea declara multiamirea Sea, ca resbelulu între poterile germane si Dani'a au ajunsu la capetu. „Armoni'a între Mine si regele Prussiei a probatu de nou inaltulu seu pretiu prin rezultate remarcabile.“ Imperatulu spera, ca mesurile esceptiunale in Galiti'a se voru delaturá in curendu de totu. — Esceptiunalminte se voru propune in sesiunea presinte dóue bugete de statu pe 1865 si 1866, apoi proiecte de legi pentru regularea contributiunii directe, precum si alte propositiuni finantiale, ce tintescu la usiurarea contribuentiloru, — între care unu proiectu de lege pentru imputinárea contributiunii personale in Transsilvani'a. — Regimulu e insarcinatu, a se pune cu activitate energica asupr'a ducerei la deplinire a retelei de drumuri ferate. Se voru propune mai multe proiecte de legi asupr'a garantiei statului pentru unele intreprinderi nóue de cladiri, nainte de tóte in privinti'a drumulu transsilvanu. Imperatulu doresce a se termina in curendu lucrárele senatului imperialu amplu, fiindu preparate unu sfru de propositiuni momentöse si mari pentru senatul imperialu redusu.

Diet'a transsilvana.

Siedinti'a din 22 Sept. (8 Oct.) 1864.

Dupa citirea protocolului in limb'a romána, mai multe petitiiuni, un'a privata, alt'a a diletiloru din Poieni, Ostronu si Pescanu pentru prestatiuni urbariale, proprietáti luate etc. se eitescu si se predau comitetelorü respective.

Presied. anuntia, ca fiindu Brandsch si Wittstock concediati, ear Obert referinte in obiectulu de fatia, notariu germanu au remasu numai Budacker si Trauschenfels; Puscariu, fiindu tare ocupatu cu referad'a pentru impartirea tieriei, se róga a fi dispensatu de notariatu, — ceea ce nu se afla a fi de lipsa, cáci notari románi suntu mai multi si potu suplini.

Presied. invita pre membrii dietei, a se aflá pe diu'a urmatorea la 9¹/₂ ore in sal'a dietei, si de acolo a merge la Comissarul reg. si la biserica in onórea gloriósei dile onomastice a Mai. Sele Imperatului.

E. Herbert interpeléza pre presied., déca va sa aduca in sesiunea acést'a preliminariele pentru bugetulu tieriei? Presied. raspunde, ca operatele respective suntu gat'a si se tiparescu, si ca indata ce voru est de sub téscu, le va aduce la ordinea dilei. (Bravo!)

Mog'a interpeléza presidiulu pentru art. de lege, privitoru la indreptatirea egala a celoru 3 limbi ale patriei: déca s'au sanctiunatu ori nu? déca este sperantia, ca se va sanctiuná? déca suntu órecari pedeci, si anume ce felu de pedeci? si déca suntu, presidiulu sa conlucre dupa potere pentru delaturarea loru. (Bravo!)

Cá vorbitori asupr'a ordinei dilei (§§-ii restanti din legea dietala) mai suntu incri: Ales. Bohatielu, Plecker, Ratiu si Baritiu; de o parte se alege Al. Bohatielu, ear de cealalta Plecker.

A. Bohatielu incepe, ca fiindu densulu de alta parere decátu ceialalti membrii, a trebuitu sa se aléga singuru pre sine, neavendu pre altulu, care sa-lu aléga. (Ilaritate.) Are putinu de disu si pro si contr'a, dar trebuie sa raspunda la unele declaratiuni, facute din partea d. Parinte regalistu Koronka, care nu se potu nic decátu trece cu tacerea, cá nu cum-va máne poimáne sa se folosésca cu acelea in contr'a Romániloru cá argumente, dicendu: „Qui tacet, consentire videtur.“ „Asiá D-Sea a disu in vorbire lunga si sciintifica între altele, ca noi voimu a contopi natiunea magiara si secuia intr'un'a, candu e vorb'a de impartirea representantiei, de si acele dóue natiuni suntu sorori gemene. A dóu'a a disu, ca dupa legea presenta nu e destulu de bine representata aristocratia magiara, care au conlucratu totdeun'a mai multu spre aperarea patriei, si care mai numai singura au aperatu patri'a cu Secuii, pentru ca Sasii faceau bani, eara Románii produceau bucate. Dice, ca aristocratia intr'atát'a a conlucratu la aperarea patriei, incátu mai nu au mai remasu, precumu arata parochiele cele multe desierte.

Mai incolo postesce, cá tóte orasiel, care pána la 1848 au avutu doi representanti, sa-i aiba si-de aci inainte. DSea, care cu atát'a consciintia logica se léga de trecutu, unde e vorb'a despre Hatiegu si Hunedór'a, pre aceste le lasa afara din consciintia si nu le cere representantia. Ce se tine de contopirea, carea o amu vrea noi, de acést'a nu e vorb'a; ca noi de-si cunóscemu ca suntu sorori aceste natiuni, scimu in sa, ca nu suntu un'a, fára natiunea magiara e dupa unu proverbu alu Secuiloru fiica a natiunii secuiesci. Acést'a o dice cunoscutulu proverbu secuiescu, cunoscutu in tóta secuimea, ca adeca Secuii au facutu pre Ungurii. Ce se tine de aceea, ca nu e destulu representata aristocratia magiara, eu din parte-mi sum de acea convingere, ca aristocratia magiara din Tranni'a e representata asiá, precum e representata si cealalta parte a natiunii magiare, si in care proportiune e representata si natiunea romána, carea locuiesce prin comitate dimpreuna cu aristocratia magiara. Si eu nu aflu nici o deosebire între interesele aristocratiei si ale poporului, cáci la noi se afla aristocratia alésa de poporu prin dominiuri mari fórté putina, cáci ea e contopita între cetatieni. Ce se tine mai incolo de aceea, ca aristocratia au aperatu patri'a acést'a, si cu deosebire aristocratia magiara, — acést'a nu sta nici decátu, pentruca precum scimu, inainte de a veni Tranni'a sub cas'a domnitore a Austriei, se aperá patri'a mai multu prin banderie, la care trebuiá comitatele dupa multim e a populatiunii sa contribue, in sa nu dupa numerulu aristocratiei magiare. Si cum-ca au lúatu parte tocm'a in asiá mesura Románii cá si Magiarii la aperarea patriei, arata, ca in cele mai multe comitate au capetatu totu atátea, ba in unele in sa mai multe familii románe nobilitate pentru aperarea patriei, decátu magiare. Ce se tine de desiertarea unoru tinuturi de Unguri, eu nu prea cunosc tinuturi, in care candu-va sa fia fostu Magiari si mai la urma sa se fia colonisatu prin Románi, ci din contra sciu mai multe tinuturi romanesci, care s'au contopitu in Magiari. Asiá in mijloculu Secuiloru e unu satu, astadi magiaru, Oláhfalau, si opidulu Bereczk, cari inainte de 400 ani au fostu comune curatu románe. Dar in districtibus Ohahorum din Hunedór'a suntu si mai multe sate magiare, care dovedescu, ca Románii s'au prapaditu versandu-si sángele intru aperarea patriei. Ce se tine de parochiele cele desierte, eu nu recunosc, ca locuitorii acelor'a aru fi sangeratu in aperarea patriei, ci acele parochii desierte vinu in sa de sub principii natiunali, de atunci, candu mai multe protopopiate románe erau supuse deadreptulu superintendintelui reformatu; atunci s'au formatu parochiele acelea, care cátu si-a capetatu incátu-va esercitiulu mai liberu religiunea romána, indata au remasu desierte parochiele, facendu-si Románii biserica de confessiunea lorü si alegendu-si preoti de limb'a si natiunitatea lorü. Ce se tine de meritele nobililoru unguri in aperarea constitutivonei, le dau dreptu, in sa aci s'au implinitu dícal'a romána, ca „cine mparte parte-si face.“ Pentru aceea nu asiu dori si nu sum de aceea convingere, ca aristocratiei sa-i dámu noi unu Extrawurst, precum a disu d. Puscariu (Ilaritate), fára sa fia representata si aristocratia între ceialalti locuitori ai patriei, dupa proportiunea ce i se cade. Ce se tine mai incolo de aplecarea principiiloru, care le-a disu d. reg. Koronka: ca adica sa se dea in sa la o parte din scaunele secuiesci o representantia mai mare, eu combinandu legea acést'a, adica dispositiunea din § 10 cu datele statistice, amu venitu la acea convingere, ca scaunele secuiesci in proportiunea numerului luandu deputatii orasielorü cu deputatii scaunelorü, suntu destulu de bine reprezentate, luandu afara scaunulu Odorheiului, care e mai asiá de reu representatu in dieta cá si districtulu Naseudului, si pentru aceea sum de parere, ca scaunulu Odorheiului i se mai cade si debuie datu in sa unu deputatu. Mai incolo sum de convingere, ca între orasio Turd'a — luandu numerulu poporului si diversele interese — e mai reu representata decátu alte cetáti, si ca dóra Turd'a in sa poté veni dupa Clusiu, Sabinu si Brasiovu — in numerulu Mediasului, Bistritiei, Sighisiórei etc., si Turdei in sa i se mai poté dá unu deputatu. Aflu in sa, domniloru, ca între tóte jurisdictiunile, districtulu Naseudului e mai reu representatu, pentruca acolo nu are representantia deosebita nici unu orasiu; asiá pecandu in districtulu vecinu alu Bistritiei 18,000 locuitori suntu reprezentati prin 4 deputati, — doi din partea orasiului Bistritia, doi din districtu, — pe atunci in districtulu Naseudului 50,000 loc. suntu reprezentati prin 2 deputati. — Asiá atátu din punctulu acést'a de vedere, catu si din punctu de vedere, ca opidulu Rodn'a e unu opidu din cele mai insemnate ale Tranniei, ceea ce si de principii natiunali s'a recunoscutu, si din care punctu de vedere l'a fostu incorporatu regele Mateiu la an. 1472 cu Bistritia: ut iisdem juribus, privilegiis et immunitatibus gaudeant cives Rodnenses quibus cives civitatis Bistritiensis, — dreptu ca Mateiu s'au insielatu in

convingerea sea, in speranti'a sea, pentruca nu au fostu prin magistratul Bistritiei asemenea tractati, fara au fostu supusi asiá, cátu de nu erá unu poporu cam dn munte, veniá si elu la starea iobagésca. Insemnatatea opidului aceluia au recunoscut'o si domnitorii din cas'a austriaca, dandu-i drepturi cetatienesci si privilegii; acolo e o diregatoria montanistica, e tãrgu de tíera si de septemãna, deregatoria postala si politica, are unu numeru insemnatu de locuitori, cari platescu o contributiune insemnata, si credu ca mai mare decâtu comunele acelea, care dupa legea acést'a au dreptu a tramite cáte unu deputatu propriu la dieta; apoi are unu hotaru preste 40,000 jugere, si cugetu, ca cu mai mare dreptu se cuvine Rodnei sa aiba unu deputatu, decâtu orasieleloru aceluor mici, pentru care propune d. reg. Koronka cáte doi deputati. Cu asemenea dreptu, cu care au comunele Iliefalva, Olafaleu etc. cáte unu deputatu, cu asemenea, de nu cu mai mare dreptu se cuvine si Rodnei unu deputatu. Asemenea si opidulu Naseudu, care e centrulu Districtului, care are tergu de tíera si de septemãna celu mai frecuentatu in partea nordica a Tranniei, are Gimnasiu, are scóla preparandiala, scóla normala, are meseriesi, are negociatori etc." Atãtu pentru acestia, cátu si pentru meritele puse pe altariulu patriei in restimpu de 100 ani, si cá sa vina încãtu-va in ecuilibriu representanti'a distr. Naseudu cu representanti'a celorlalte jurisdicțiuni, sprijinesce propunerea lui Balomiri, cá Rodn'a si Naseudulu inca sa aiba representanti'i sei deosebiti in dieta; asemenea sprijinesce propunerea lui Pope'a in privinti'a comunelor Satulungu si Saliscea. Si asiá aceste 4 opide inca sa aiba, afara de cele cuprinse in proiectulu regimului, resrepresentanti'i sei proprii. In fine opidulu Mercurea, care e scaunulu unei jurisdicțiuni, inca póte cuprinde locu asemenea cu cele latte opide. E sprijinitu.

Plecker pentru priimirea neschimbata a propositiunii regimului, cáci aceea corespunde dreptului istoricu, precum si consideratiunilor teritoriale si ale economiei de statu, si cáci ori ce schimbãri in privinti'a acést'a aru fi pripite; dar apoi cade in contr'adiceru, propunendu totusi, a se inzestrá si tãrgurile: Rasnovu, Codlea, Prejmerulu si Feldiór'a cu dreptulu de a tramite cáte unu deputatu la dieta, care propunere apoi cërca a o motivá. E sprijinitu.

Mog'a cá refert. are cuventulu din urma si recomanda de nou proiectulu regimului, resp. alu comitetului, combate assertulu lui Gaitanu: ca cercurile alegatóre de acum suntu caricature, apoi recomanda numai Blasiulu a se mai priimi in numerulu comunelor indreptatite cu deputati.

La votare, dupace se reasuma tóte propunerile aduse inainte,

Presied. intréba mai antãiu, déca diet'a se invoiesce cu principiulu, de a se inzestrá cu dreptulu de deputatu si alte comune, ce nu le recomanda nici proiectulu comitetului, nici alu regimului. **I. Balomiri** e contr'a acestei modalitati de votare, carea crede ca nu are locu, **Presied.** néga. Dupa o desbatere mai indelungata, in carea **Gull** si **Zimmermann** apera procederea presiedintelui, asemenea si **Pope'a** dupace esprime parerea de reu, ca s'a hotaritu incheierea desbaterei inainte de vreme, ear **Negruti** staruiesce pentru propunerea de astadia comitetului (cá Blasiulu sa se inzestreze cu dreptulu de deputatu), asemenea si **M. Bohatielu**, ear **Gaitanu** pentru **Balomiri**, **A. Bohatielu** pentru **Gull**, si asiá mai departe in infinitum: se priimesce in principiu propunerea comitetului; apoi venindu la votare cestiunea Blasiului, **Balomiri** si **Gaitanu** observa cu tóta seriositatea si cu tóta dreptatea, ca diet'a in momentul acést'a a hotaritu, ca sa nu se mai deá nic unei comune dreptulu de deputatu, si acum totusi vrea sa deá Blasiului acestu dreptu.

La votare asupr'a Blasiului, opidului acestuia cu 42 contr'a 39 voturi se da dreptulu de deputatu.

Presied. observa deosebirea intre inceputulu §-ului comitetului si §-ulu din proiectulu regimului. Asupr'a acestei intrebãri iar se nasce o desbatere lunga si lata, la carea participa **G. Manu**, **Balomiri**, **Gull** si **Puscariu**; introducerea respectiva din operatulu comitetului nu se priimesce, ear alu regimului se priimesce.

Puscariu face lui **Pope'a** observarea aceea personala, ca déca a voitu sa se machnésca pentru incheierea desbaterei, nu trnbiuá sa se machnésca pe densulu (**Puscariu**), ci pe dieta; cáci densulu numai a propusu, ear diet'a a hotaritu.

Presied. aduce la votare numerulu de 126 depntati cuprinsi in § 3, care se priimesce. **Presied.** observa, ca diet'a a hotaritu a se impartí in despartiaminte, ear numerulu despartiaminteloru, fiindu ca inca nu erá cunoscutu numerulu deputatiloru; acum lu aduce la votare dupa § 27 alu regulamentulu.

Puscariu propune, a se priimi §-ulu din proiectulu regimului neschimbatu, numai cu acelu adausu, cá Blasiulu sa vina in despartiamentulu 3. E sprijinitu.

I. Balomiri crede, ca §-ulu acést'a din regulamentu sa nu se priimesca in legea dietala, ci diet'a totdeun'a sa-si faca regulamentulu seu; ear déca in principiu s'aru priimi, atunci desbaterea §-ului 27 din regulamentu sa se lase pe siedinti'a urmatóre. Nu e sprijinitu. Dupa unele observãri de **G. Manu** si **Balomiri**,

la votare se priimesce propunerea lui **Puscariu**.

La ordine urméza acum desbaterea speciala asupr'a §-ului 12 din operatulu comisiunii. (Vedi Tel. Rom. nr. 57.) Neinsinuandu-se nimenea la cuventu, § 12 din operatulu comitetului se priimesce fara desbatere.

Urméza § 13 din operatulu comitetului, care la propunerea lui **Puscariu** inca se sprijinesce si se si priimesce.

Presied. aduce acum la votare aline'a 2 din § 21. (Vedi Tel. Rom. nr. 58.) Se priimesce fara desbatere. Asemenea si adausulu la § 23, la care face atentu **Eitel**.

Aici propune **Baritiu**, cá, déca nu este pusu cum-va, ceca-ce densulu cá absinte nu póte sci- apoi sa se puna: Acést'a lege va intrá in activitate din diu'a, in carea se va publicá in dieta.— E sprijinitu.

Zimmermann e incontr'a propunerii acesteia, cáci angustéza dreptulu maiestaticu; ear **Balomiri** propune, a se dice: Legea acést'a are numai decâtu sa intre in activitate.— Asupr'a acestei cestiuni: ca adica sa aiba legea valóre numai dupa publicarea eii in dieta (**Baritiu**), ori indata dupa sanctu-nare (**Balomiri**)? se 'ncinge o discussiune agera, pentru **Balomiri** vorbescu **Zimmermann**, **Rosenfeld** si **Gaitanu**, pentru **Baritiu**: **Mich. Bohatielu** si **Mog'a**.

La votare propunerea lui **Balomiri** remãne in minoritate, si a lui **Baritiu** asemenea; pentruca mai multi deputati, (pre cari numai respectulu cátra diet'a patriei ne retine a nu-i publicá cu numele), au votatu si pentru un'a si pentru alt'a; **Presiedintele** cu indignatiune infrunta acést'a procedere, apoi face votare nominala, din carea resulta, ca toti Romãnii presinti (afara de **Angyal**, **Negruti**, **Gaitanu** si **Moldovanu**) votéza pentru **Baritiu**, á cáruí propunere

se si priimesce cu 37 contr'a 33 voturi.

Acum propune dr. de **Trauschenfels**, cá nainte de a veni legea la a trei'a citire, sa se redeá comitetului pentru rangiarea §§-iloru in ordine mai logica.— Acést'a iar da ansa la discussiuni; **Mog'a** cá referinte— firesce— afla §§-ii fórte bine rangiati si e 'ncontr'a lui **Trauschenfels**; si **Gaitanu** e de parerea acést'a, cáci schimbãrile stilistice se potu face prin propuneri speciale la cetirea a trei'a; **Muresianu** propune mai precisu: ca diet'a sa hotarésca, a se da operatulu intregu comitetului indereptu, cu acea instructiune, cá propunerile, ce s'au facutu in decursulu desbaterei legii acesteia sa le tiésa in sirulu paragrafiloru unde s'aru cuveni.

Dupa ce si **Puscariu** vorbesce totu cam in intielesulu acést'a,

la votare propunerea lui **Trauschenfels** se priimesce, si siedinti'a se inchide la 1½ óre. —

Sabiiu in 4 Novembre. „Press'a“ din **Vienn'a** ne spune, ca ministeriulu de statu a ordinaru o colecta in tóte tierile sele in favórea **Transsilvaneniloru**, cari fura cercetati in vér'a trecuta de pagube elementare.— Dupa-cum ne spune „**Concordi'a**“, mai toti deputatii **transsilvani** pentru **Senatulu imp.** au trecut prin **Pest'a** spre **Vienn'a**.

Din politic'a esterióra comunicãmu, ca pacea **astro-prusso-danesea** a reesitu pentru **Dani'a** mai favorítóre, decum se credeá. Cu tóte acestea in **Dani'a** consternatiune mare; tronulu regelui mai se clatina; pacea s'a priimitu din partea dietei **danese** mai cu unanimitate.— In **Itali'a** curgu desbaterile parlamentare in favórea conventiunii. —

Nr. 39—2

Concursu.

Pentru ocuparea statiuniloru invetiatoresci in **Comunelu** gr. orient. tíitore de protop. II. alu **Joajului de josu**.

- 1) Balsi'a cu unu salariu anualu de 100 fl. v. a.
- 2) Mad'a " " " 80 fl. v. a.
- 3) Almasiulumare, " " " 120 fl. v. a.
- 4) Glodu " " " 60 fl. v. a.
- 5) Cibu " " " 100 fl. v. a.
- 6) Bozesiu " " " 80 fl. v. a.
- 7) Mermezeu " " " 80 fl. v. a.
- 8) Bacainti'a " " " 120 fl. v. a.
- 9) Homorodu " " " 80 fl. v. a.

Tóte prevediute cu **Cuartiru** si lemne.

Doritorii de a ocupá vré una din aceste statiuni au pâna la finealunei **Nov. c.** asi asterne la subscrisulu cererile loru dimpreuna cu documentele despre botezu, despre absolvarea studie loru pedagogice si despre portarea morala, pre langa care se cere ca se scie si **Cantãrile bisericesci**. **Secarambu** (**Nagyág**), 20. Oct. 1864.

Sabinu Piso Protop. si Insp. Scol. distr.